

”לַבְנֵינָה שֶׁל הַלֶּבֶה”

סיכום הלכות שבת שנאמרו בשבת בישיבה מפי מו"ר רה"י
מלאכת בישול (חלק ד) – בישול אחר בישול בתערובת יבש זלח

נראה לומר שמחלוקת זו נובעת גם ממחלוקת גרסאות משום שברבנו ירוחם כתוב בנידון דידן שמאכל ש"יש בו רוטב" יש בו משום בישול, ויש גורסים ש"רובו רוטב" (ומוכח שזו טעות).

מובנת דעת אותם הפוסקים האוסרים לחלוטין לחמם בשבת דבר לח בין מעט ובין הרבה. אמנם בכל זאת יש סברא לומר שבמקרה שבו רוב התבשיל יבש אין בישול אחר בישול, טעם הדבר הוא שבשר ברוטב שונה מהמקרה עליו דיבר הרא"ש. הרא"ש דן במציאות בה לחלוחית הבשר לא מבושלת כלל ואילו בנידון דידן הרוטב כבר מבושל, וזה נכנס למחלוקת הראשונים (עליה עמדנו בעבר) האם יש בישול אחר בישול בדבר לח.

למעשה אנו פוסקים שיש בישול אחר בישול בלח. לדעת השלחן ערוך יש בישול אחר בישול בלח מדאורייתא³, ונחלקן האחרונים בדעת הרמ"א. הרמ"א פוסק⁴ שאם התבשיל עדיין חם קצת וגם הוא כבר מבושל מערב שבת- מותר לחממו בשבת. ולכן מים שהוחמו מערב שבת ועדיין לא נצטננו לגמרי- מותר לערות עליהם מכלי ראשון, וגם אפשר להחזיר מים אלו לפלטה ולשים אותם על גבי סיר אחר (כפי שלמדנו בפעמים הקודמות). רעק"א⁵ סובר בדעת הרמ"א שיש בישול אחר בישול בלח

למדנו שאין מלאכת בישול בשבת בחימום דבר יבש, וזה הנקרא 'אין בישול אחר בישול'. מאידך, בדבר לח- יש מלאכה בחימומו, וזהו הנקרא 'יש בישול אחר בישול'.

אמנם במציאות המאכלים לא תמיד מופיעים כסוג אחד (מאכל יבש בלבד או מאכל לח בלבד) אלא ישנה גם מציאות של תערובת- היינו מאכל המורכב גם מדבר יבש וגם מדבר לח, כגון: עוף ברוטב וכדומה. נשאל, כיצד מסתכלים על מציאות של תערובת?

בפשטות הדין נראה שכל שיש מיעוט רוטב במאכל יש איסור בחימומו אף על פי שרובו מאכל. יש לכאורה ראייה לדבר מן הרא"ש: הרא"ש דן על בשר בהמה שעליו הגמרא אומרת "צריכא מלחא בישולא כבשרא דתורא"¹ ולומד שבשר צריך בישול גמור וארוך, ואפילו שדברים אחרים מתבשלים בישול גמור אף בכלי ראשון שהורד מן האש, יש מקום לומר שבשר לא מתבשל באופן זה. בכל זאת, למעשה אומר הרא"ש שכיוון שיש בבשר מעט לחלוחית אסור ליתנו בכלי ראשון וכך גם נפסק בשלחן ערוך².

מאידך, יש אחרונים שרוצים לומר (המנחת כהן ובעקבותיו הרב עובדיה זצ"ל) שהולכים בזה לפי רוב תכולת הקדרה.

³ או"ח, סימן שיח, ס"ד.

⁴ או"ח, סימן שיח, ס"טו.

⁵ סוף סימן רנג.

¹ שבת, דף מב, עמוד ב.

² או"ח, סימן שיח, ס"ט.

לבניינה של הלכה

ממש שאין לו חשיבות ולא בהרבה רוטב שהוא מיעוט ביחס ליבש. על כל פנים דעת רוב הפוסקים לאסור גם במעט רוטב.

מדאורייתא, מאידך, החזו"א⁶ כותב שהרמ"א פסק כרמב"ם שאין בישול אחר בישול בלח ורק החמירו שלא לחמם דבר לח קר מבושל שמא יבוא לבשל דבר לח לא מבושל.

דבר נוסף שיש לציין הוא שעיקר כוונת האדם שמחמם את התערובת היא על המוצק שהוא הרוב, וחימום המיעוט הוא רק שאלה של פסיק רישא. ולכן אם נוח לו והוא רוצה בחימום הרוטב המועט אזי זה 'פסיק רישא דניחא ליה' ואסור, ואם חימום הרוטב לא משמעותי עבורו הוי 'פסיק רישא דלא ניחא ליה' ויש סוברים שבדרבנן יש מקום להקל⁷. אם נגדיר שלחמם רוטב שבושל זהו איסור מדרבנן (כפי שבארנו בשם החזו"א) אזי יש מקום להקל בשאלה זו. אך יש להדגיש שלפי מה שלמדנו כל מקום הקולא הוא דווקא במיעוט מים שאינו משמעותי לגביו. יש לצרף בזה גם את דעת הרמב"ם הסובר שאין בישול אחר בישול בלח, ולפיו אפשר לחמם את הרוטב. מכל אלו הסיבות יש מקום לומר שבמיעוט רוטב נסמוך על הדעות הסוברות שאין בישול אחר בישול בלח.

השאלה הזו היא שאלה של פסק ולא נוגעת למחלוקת אשכנזים- ספרדים.

באגרות משה⁸ גם כתב שהצד להקל הוא שמעיקר הדין אין בישול אחר בישול בלח (כדעת הרמב"ם וכדעת החזו"א ברמ"א) ולכן פסק שבשעת הדחק או במקום צורך יש מקום לחמם במיעוט רוטב.

לסיכום: לחלק מן הפוסקים ניתן להקל לחמם במיעוט רוטב, ומסתבר שזה במיעוט

⁶ סימן לו, סעיף יב.

⁷ זוהי דעת הרב עובדיה זצ"ל.

⁸ אגרות משה, או"ח, חלק ד, תשובה עד, סעיף קטן ז.

